

11. Луців Б. Л. Банківська діяльність у сфері інвестицій. — Тернопіль: Економічна думка & Карт-бланш, 2010. — 320 с.
12. Майорова Т. В. Банківське кредитування інвестиційних проектів: Автореф. дисертації на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук: 08.04.01 / Київ. націон. екон. ун-т. — К., 2009. — 19 с.
13. Майорова Т. В. Довгострокове кредитування інвестиційних проектів // Фінанси України. — 2007. — №5. — С. 48—51.
14. Основы банковского дела в Российской Федерации: Учеб. пособие / Под ред. О. Г. Семенюты. — Ростов н/Д: Феникс, 2009. — 368 с.
15. Пересада А. А., Майорова Т. В. Інвестиційне кредитування: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2010. — 364 с.
16. Попова Н. В. Банківське інвестиційне кредитування: стан і перспективи розвитку: Автореферат дисертації на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.04.01 / Тернопільська академія народного господарства. — Тернопіль, 2010. — 22 с.
17. Рісін М. В. Економічна сутність довгострокового кредитування та його функції // Регіональна економіка. — 2010. — № 1. — С. 190—197.
18. Теорія грошей: Навч.-метод. посібник / За ред. А. Гальчинського. — 2-ге вид. — К.: Основи, 2010. — 413 с.

Статтю подано до редакції 22.05.11 р.

УДК 330.45

К. Є. Поліщук,
аспірант, ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ДЕЯКІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМИ РИЗИКАМИ

Статья посвящена анализу системы управления банковскими рисками, рассмотрено современные подходы к пониманию сущности и составляющих элементов системы, раскрыто содержание каждой из составляющих частей.

The article is dedicated to analysis of the system of banking risk management, modern approaches to understanding of essence and the constituent elements are reviewed, the content of each of the constituent components is disclosed.

Стаття присвячена аналізу системи управління банківськими ризиками, розглянуто сучасні підходи до розуміння сутності та складових елементів системи, розкрито зміст кожної зі складових частин.

Ключевые слова: банковские риски, коммерческий банк, оценка рисков, управление рисками.

Keywords: banking risks, commercial bank, risk assessment, risk management.

Ключові слова: банківські ризики, комерційний банк, оцінка ризиків, управління ризиками

Постановка проблеми. Ризик-менеджменту, як відносно молодому напряму банківської діяльності, властивий тісний зв'язок науково-теоретичних досліджень і практичних методичних розробок. Балансування між прибутковістю та ризиком, пошук оптимального їх співвідношення розглядається як одне з важливих і складних завдань, що постають перед менеджментом банківської системи.

У сучасних умовах функціонування банківської системи постійно розширюється спектр банківських послуг, удосконалюються банківські технології, зростають можливості банківського бізнесу. За таких умов постає питання створення адекватної системи управління ризиками, що передбачає чіткий розподіл обов'язків між підрозділами та забезпечує прийняття керівництвом збалансованих рішень, що має велике значення як для розвитку теорії управління, так і для розширення сфери застосування в банківській діяльності.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Проблематика управління банківськими ризиками знайшла відображення в наукових працях і публікаціях багатьох зарубіжних і вітчизняних учених — В. Вітлінського [3], М. Дмитренка [5], Ж. Довганя, П. Ковальова

[7], О. Лаврушина [2], А. Мороза [1], Л. Примостки [9], П. Роуза, Дж. Синки та ін. У цих працях досліджено проблеми подолання окремих видів ризику банківської діяльності, розроблено методи оцінювання ризику, проаналізовано основні тенденції розвитку банківської системи. Потребують подальшого вивчення питання формування ефективної системи управління ризиками у банках як визначального фактора забезпечення їхньої фінансової стійкості та прибутковості.

Метою статті є вивчення процесу управління банківськими ризиками та сучасних методів управління ними.

Виклад основного матеріалу. Методологія ризик-менеджменту передбачає поетапний розгляд управління банківськими ризиками і виступає стратегічним рівнем цього процесу. Використовуючи даний підхід, необхідно мати на увазі, що наявність першого чи останнього етапу не означає, що процес управління банківськими ризиками закінчується на останньому етапі. Скоріше навпаки, головним принципом здійснення управління банківськими ризиками є циклічність даного процесу, де кожен етап нерозривно пов'язаний з іншими як функціонально, так і організаційно.

Управління банківськими ризиками можна представити як процес, що послідовно проходить наступні етапи: ідентифікація ризику, оцінка наслідків настання ризиків, прийняття рішень про управлінський вплив і контроль.

Етап ідентифікації полягає у виокремленні ризиків, з якими стикається банк у процесі своєї діяльності. Виявлення ризиків має бути постійним процесом і полягає у визначенні видів ризиків, що загрожують діяльності банку. Оскільки напрямки діяльності різняться від банку до банку, то і ризики у кожного з них будуть різними. Виявлення факторів ризику може здійснюватися різними способами від суто інтуїтивних, заснованих на попередньому досвіді, до складних імовірнісних методів.

Під час ідентифікації банківських ризиків користуються різними методами.

Поширення набули методи непараметричної статистики, метод експертних оцінок, до якого, зокрема, відносять: дельфійський метод, морфологічний аналіз, сценарний аналіз, метод дерева рішень, коефіцієнтний аналіз. Для виявлення ризиків застосовується, також, комплексний аналіз банківських операцій, яким притаманний ризик та аналіз зовнішніх факторів, що впливають на їх утворення та зміну ризику. В межах такого аналізу отримують уявлення про фінансову стійкість банківської системи, існуючі тенденції її зміни, у тому числі при можливому негативному впливі зовнішнього середовища. Для досягнення мети повного і своєчасного виявлення ризиків банків економічний аналіз повинен базуватися на комплексному підході, який включає аналіз і прогнозування зовнішнього і внутрішнього середовища [8, с. 4].

Головне завдання, яке постає під час застосування аналізу, полягає в одержанні інформації про структуру, властивості об'єкта, наявні ризики, а також обставин, що приводять до ризикових ситуацій. Виявляються джерела, причини, фактори ризиків, устанавлюються потенційні зони ризиків, їх види.

Ідентифікація ризиків спрямована на встановлення належності факторів ризику до певного виду банківської діяльності чи банківської операції, яка аналізується. Важливість цієї фази управління пов'язана з тим, що ідентифікація дає змогу визначити вид або категорію ризику (валютний, процентний, кредитний та ін.), а також ступінь його передбачуваності (відомий, передбачуваний, непередбачуваний) і можливість кількісного оцінювання. У процесі ідентифікації також з'ясовують можливість управління тим чи тим ризиком.

Таким чином, ідентифікація звужує перелік можливих ризиків стосовно конкретної сфери діяльності, що аналізується. Процедура ідентифікації може здійснюватися в розрізі конкретної банківської операції, тоді йдеться про елементарну ризикову подію (наприклад надання кредиту конкретному позичальнику).

Якщо ж ідентифікація проводиться для деякої сфери діяльності (наприклад формування кредитного портфеля чи діяльності банку на ринку цінних паперів), тоді слід вивчати складну подію, яка складається з кількох елементарних подій.

Завершенням етапу ідентифікації є віднесення ризиків до однієї з трьох груп: відомі ризики — природа факторів ризику відома; передбачувані ризики — фактори ризику задані законами розподілу та їх параметрами; непередбачувані ризики — інформації щодо факторів ризику немає або її дуже мало.

Суттєве практичне значення має групування ризиків, його пропонують проводити за такими основними групами ризиків: фінансові; маркетингові; операційно-технологічні; ризики

клієнтів (учасників угоди); соціально-політичні ризики, юридичні; специфічні; обставини непереборної сили або форс-мажор [9, с. 99].

На практиці етап виявлення ризиків може бути здійснений двома підходами. Перший підхід має напрямок «знизу вгору», а другий — «зверху вниз». Класичним і найпоширенішим в Україні є перший з наведених підходів. Підхід полягає у процедурі ідентифікації ризиків «знизу» з відділів банків, після чого ризики каталогізуються послідовно «догори» — до напрямків бізнесу. Перевагою такого підходу є високий рівень адекватності ідентифікованих ризиків до реальних. Недоліком підходу є закладена в ньому концепція ризику як певної екзогенної «даності», що супроводжує той чи той вид бізнесу, а не об'єкта управління.

Підхід до ідентифікації ризиків «зверху вниз» ґрунтується на розгляді діяльності банку в розрізі ризик-менеджменту, коли спочатку оцінюється співвідношення «ризик — дохід» потенційних напрямків діяльності (наприклад, кредитування позичальників із різних сегментів ринку, торгівля валютою, торгівля цінними паперами, лізинг тощо) та обираються ті, що відповідають «апетиту» власників. За таким підходом акціонери та менеджери свідомо обирають, які ризики приймаються, а які не приймаються (наприклад, банк надає іпотечні кредити чи ні). Відповідно до цього розподіляється ризиковий капітал між напрямками діяльності. Перевагою підходу є сприйняття ризику як об'єкта управління, а недоліком неможливість повного врахування потенційних ризиків на нижньому рівні ієрархії.

Підхід «зверху вниз» є характерним для банків з розвинутою корпоративною культурою застосовується лише кількома українськими банками [3, с. 14].

Наступним етапом управління банківськими ризиками є етап оцінки наслідків настання ризиків. Головне завдання аналізу на цьому етапі полягає в одержанні інформації про структуру, властивості наявних ризиків, у визначенні факторів ризику й обставин, що приводять до ризикових ситуацій. Шляхом аналізу виявляються джерела, причини, фактори ризиків, установлюються потенційні зони ризиків, його види.

Для оцінки ступеня ризику використовується якісний і кількісний аналіз. Кількісне оцінювання рівня ризику — це важливий етап процесу управління, який включає оцінювання реального (фактичного) ризику, а також установлення меж допустимого ризику для окремих банківських операцій, організаційних підрозділів і фінансової установи в цілому. При цьому слід оцінити й ризики освоєння нових ринків, банківських продуктів і напрямків діяльності.

Ризик економічних рішень оцінюється очікуваними втратами, що є наслідками даного рішення. Ступінь ризику вимірюється втратами (збитками), які можуть статися в разі реалізації цього ризику, а також імовірністю, з якою ці втрати можуть відбутися.

Кількісна оцінка можливих збитків здійснюється залежно від типу банківських операцій, визначається ймовірність настання небажаної події, яка призводить до збитків. До кількісних методів оцінки відносять наступні методи: диференціальний, інтегральний, логарифмічний, індексний метод, метод простих чисел, кореляційний, регресійний аналіз, дисперсійний, кластерний, факторний аналіз, лінійне, стохастичне програмування [7, с. 3].

Якісна оцінка ризиків передбачає використання оцінок і критеріїв, сформованих на підставі припущень, власних міркувань і досвіду менеджера, оцінок експертів, суджень консультантів.

Існують ситуації, коли із різних причин, значною мірою у зв'язку з відсутністю достовірної інформації, використати статистичні чи розрахунково-аналітичні методи неможливо. У таких випадках широко застосовуються методи, що використовують результати досвіду та інтуїцію, тобто евристичні або методи експертного оцінювання.

Особливістю цього методу є відсутність строгих математичних доказів оптимальності рішень. Загальною спрямованістю даного методу є використання людини як «вимірювального» приладу для одержання кількісних оцінок процесів і суджень, що через неповноту і невірогідність наявної інформації не піддаються безпосередньому виміру.

У практичній діяльності застосовуються як індивідуальні, так і групові експертні оцінки.

Набір головних подій може бути безупинним за розміром збитку, однак на практиці ми маємо справу з дискретною вибіркою з окремих ситуацій, що відомі чи з минулої історії діяльності, чи отримані теоретичним шляхом на підставі сценарного підходу. Найпростіший набір із трьох сценаріїв — це песимістичний, середній і оптимістичний прогнози. Іноді цього буває достатньо для грубого інтегрального оцінювання ризику.

Позитивною особливістю індивідуальної експертизи є оперативність одержання інформації для ухвалення рішення і відносно невеликі витрати. Як недолік варто виділити високий

рівень суб'єктивності і, як наслідок, відсутність впевненості у вірогідності отриманих оцінок. Зазначений недолік покликаний усунути чи послабити колективні експертні оцінки.

Процесу групового обговорення порівняно з індивідуальними оцінками притаманні деякі відмінні риси: колективні оцінки, як правило, менш суб'єктивні, і рішення, прийняті на їхній основі, пов'язані з більшою імовірністю здійснення. Використовуючи групові експертні процедури, припускають, що при вирішенні проблем в умовах невизначеності думка групи експертів надійніша, ніж думка окремого експерта, тобто, дві групи однаково компетентних експертів з більшою імовірністю дадуть аналогічні відповіді, ніж два експерти.

Етап вибору стратегії управління ризиком. Одним з найважливіших і складних завдань, що постають у сфері фінансової діяльності перед менеджментом банку, є балансування між прибутковістю та ризиком, пошук їх оптимального співвідношення. Критерієм оптимальності в такому разі є мета діяльності комерційного банку, сформульована як максимізація ринкової вартості власного капіталу (підвищення вартості для акціонерів банку).

Згідно із сучасною економічною теорією і практикою максимізація ринкової вартості кожної фірми розглядається як пріоритетне завдання менеджменту. На зміну ринкової вартості акціонерного капіталу впливає два основні чинники — чистий прибуток і рівень ризику банку. Тому всі управлінські рішення у сфері фінансової діяльності банку мають оцінюватися за співвідношенням прибутків і ризиків. Методи, які застосовуються для оцінювання ефективності управлінських рішень, мають обов'язково враховувати ризики.

Прибутковість відіграє важливу роль у діяльності банку, оскільки досягнення задовільного рівня прибутку дає змогу поповнювати капітал, формує основу життєдіяльності та зростання банку, а також забезпечує прийнятний рівень дивідендних виплат акціонерам.

Мета формалізується через критеріальну функцію, таку, наприклад, як максимізація прибутку (у грошовому виразі) чи мінімізація ризиковості за умови стабілізації прибутків. Крім того, мета діяльності банку може бути сформульована як досягнення певного рівня рентабельності, який відображається через конкретні фінансові показники [9, с. 24—25].

На етапі вибору стратегії використовуються методи мінімізації, обмеження та уникнення ризиків.

При використанні стратегії мінімізації ризиків у банківській практиці застосовуються такі заходи, спрямовані на мінімізацію втрат від ризику, а саме:

- лімітування;
- дотримання нормативів кредитного ризику;
- диверсифікація;
- вивчення й оцінювання кредитоспроможності позичальника;
- отримання від клієнтів достатнього і якісного забезпечення;
- оперативність при стягненні боргу;
- страхування;
- визначення кредитної політики;
- підтримання оптимальної структури заборгованості за кредитами;
- формування резервів.

У практиці банківської діяльності найчастіше застосовується: лімітування, резервування, хеджування (включаючи страхування), диверсифікація (включаючи розподілення), оптимізація.

Лімітування — це встановлення ліміту, тобто граничних сум затрат, продажу, кредиту й т. ін. Лімітування є важливим прийомом зниження ступеня ризику і застосовується банками при видачі позичок, при виведенні договору на овердрафт і т. ін. Також лімітування застосовується при продажу товарів у кредит, наданні позик, визначенні сум вкладення капіталу тощо [1, с. 151].

Ліміт кредиту може встановлюватися окремим позичальникам, групі однотипних позичальників, галузі господарства. Це дає змогу уникнути ризику концентрації кредитних вкладень в окремих суб'єктах, що зменшує вірогідність можливих втрат від кредитних операцій.

Розрахунок ліміту кредитування здійснюється на підставі фінансових показників позичальника і прогнозування його майбутніх грошових потоків. Розмір ліміту залежить від можливих фінансових результатів діяльності суб'єкта, що кредитується.

Формування резерву на покриття втрат дозволяє покрити ризик за рахунок власних засобів банку, зарезервованих завчасно. Для ефективного застосування даного методу необхідно визначити оптимальний для банку розмір створюваного резерву. Під оптимальним резервом слід розуміти таку його величину, яка була би мінімальною, але в той же час достатньою для

покриття можливих збитків. Таким чином, банки за допомогою кількісних і якісних методів повинні оцінити імовірність втрат за своїми операціями на основі оцінки можливих збитків прийняти рішення про величину резерву. Згідно законодавства банки зобов'язані створювати резерви під можливі втрати за всіма банківськими операціями, за якими існує ризик втрат. Даний захід направлений на забезпечення банками стабільних умов фінансової діяльності і дозволяє уникнути коливання величини прибутку банків у зв'язку зі списанням втрат. При цьому ріст резерву збільшує витрати (зменшує капітал), а зменшення резерву навпаки збільшує доходи (капітал). Такий порядок виступає елементом фінансового планування в кредитних організаціях. Це пов'язано, по перше, з тим, що створення резервів за кредитами, віднесенням до більш високої групи ризику формуються за рахунок прибутку. Багато кредитних організацій у зв'язку з цим за допомогою сформованих резервів можуть штучно завищувати чи занижувати свій фінансовий результат, а значить і коректувати суму податку на прибуток.

Оптимізація банківських ризиків — це процес визначення співвідношення окремих видів банківських ризиків, при якому забезпечується оптимальні пропорції між рівнем рентабельності та рівнем фінансової стійкості банку. Максимальна ефективність і дієвість процесу оптимізації банківських ризиків може бути досягнута лише при умові системного підходу, коли об'єктом аналізу стають усі аспекти діяльності банку, всі операції, які ним виконуються, що розглядаються у взаємозв'язку і взаємозалежності [6, с. 41]. Оптимізація може полягати, наприклад, у максимізації прибутку або мінімізації витрат. Завдання управління активами — довести до максимальної величини прибутку від розміщення активів у різні категорії цінних паперів, які можна придбати.

Хеджування — форма страхування фінансових ризиків. Банк застосовує хеджування в тому випадку, коли намагається уникнути втрат на процентних операціях. Для цього він підбирає балансуючу позицію, яка зможе врівноважити витрати. При очікуваній зміні процента затрати на хеджування покриваються майбутнім додатковим доходом. При несприятливій ситуації прибуток банку отримується за рахунок хеджування фіксованої величини, завдяки підбраній за строками погашення позиції.

Диверсифікація — розподілення активів і пасивів за різними компонентами, як на рівні фінансових інструментів, так і по складових з метою зниження ризику. В основу даного методу закладений портфельний підхід, який передбачає розгляд активів і пасивів банку як елементів єдиного цілого — портфеля, якому властиві характеристики ризику і прибутковості, що дозволяє ефективно проводити оптимізацію параметрів фінансових ризиків у банках.

Якщо рівень ризику з якоїсь причини не вдається мінімізувати, керівництво банку може прийняти рішення про його обмеження. Обмеження ризику або його зниження до допустимого рівня досягається обмеженням обсягів операцій, у зв'язку з якими виникає ризик, і (або) скороченням періоду, протягом якого банк наражається на відповідний ризик. Обмеження обсягів операцій забезпечує зменшення можливих втрат, а скорочення ризикового періоду дає змогу знизити ймовірність настання негативної події [4, с. 179].

У своїй діяльності банки можуть використовувати тактику уникнення ризику, відмовляючись від проведення певних фінансових операцій, освоєння нових ринків, упровадження нових послуг і продуктів та інших дій, які супроводжуються підвищенням ризиком.

Етап контролю. Успіх процесу створення системи управління банківськими ризиками досягається за рахунок усвідомленого застосування персоналом банку стандартів, напрацьованих методик та процедур внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту, встановлених для всіх підрозділів банку.

Внутрішній контроль — це сукупність процедур, що забезпечують дотримання положень внутрішніх і зовнішніх нормативних актів під час здійснення операцій банку та достовірність і повноту інформації.

Система внутрішнього контролю — це сукупність процедур, що спрямовані на уникнення, виявлення і виправлення суттєвих помилок, а також забезпечення захисту і збереження активів, повноти і точності облікової документації. Ця система має бути чітко документована. Документація за процедурами внутрішнього банківського контролю повинна бути доступною для користування працівниками банку.

Функції внутрішнього контролю передбачають:

— контроль раціональності постановки задач у сфері управління ризиками. На даному етапі внутрішній контроль може визначити коректність поставлених завдань, чи пророблені вони, на скільки вони досяжні, чи відповідають стратегічному розвитку, носять поточний чи випадковий характер;

- аналіз повноти забезпеченості підрозділів ризиків, тобто розділення ризиків за секторами, клієнтами, видами діяльності, лімітами, бюджетуванням, планами, прогнозами та ін.;
- покриття — визначення, чи достатньо наявних і прихованих резервів для покриття ризиків і для досягнення заданого рівня рентабельності;
- аналіз коректності визначення рейтингу ризику за окремими операціями банку і їх сукупності;
- дослідження ступеня підтримки операцій ресурсами чи грошовими коштами;
- аналіз створеної системи делегування повноважень — від неї залежать контрольні функції;
- аналіз виконання вимог правової та бухгалтерської документації та даних управлінського обліку, які не всюди розроблені належним чином і не завжди відповідають сучасним вимогам.

Комплексне управління ризиками і внутрішній контроль у комерційних банках при належній організації та ефективності дозволяють банкам враховувати ризики при прийнятті управлінських рішень, успішно долати системні кризи, мінімізувати пов'язані з ними втрати. В рамках системи комплексного управління банківськими ризиками встановлюються та удосконалюються системи норм, а також системи відслідковування і нагляду.

Ефективність системи характеризується кількісними показниками виконання встановлених норм, а також результативність негайного реагування на порушення комерційними банками норм у сфері ризиків з метою попередження системної банківської кризи.

Нерідко банки не розділяють функції та обов'язки між службами внутрішнього контролю та аудиту. При цьому, якщо внутрішній контроль направлений на створення системи перевірок, регулювання та оцінки банківських ризиків з метою мінімізації втрат, що виникають у процесі банківської діяльності, то внутрішній аудит — періодична та незалежна оцінка самої системи контролю.

У ряді випадків у комерційному банку необхідно встановити подвійний контроль, взаємозв'язки між ними, а також між окремими підрозділами, що виконують контрольні функції. Потреба в цьому виникає за умови нестачі спеціалістів, що здійснюють управління ризиками, відсутності служб по контролю над ризиками у філіалах.

Для ефективної системи управління ризиками потрібен максимально економічний спосіб організації внутрішнього контролю, який, можливо, полягає в усвідомленні лінійно-матричних систем внутрішнього контролю. В цих системах мають бути задіяні керівники функціональних підрозділів або деякі працівники, призначені в допомогу службам внутрішнього контролю чи аудиту. Необхідно оптимізувати систему організації служби внутрішнього контролю в банках з багатьма філіалами, тому що тут виникають дві взаємозаперечні проблеми: створювати служби внутрішнього контролю в кожному філіалі занадто дорого, наявність служби внутрішнього контролю тільки в головному банку приведе до втрати ефекту миттєвого реагування за операціями і процедурами в філіалі.

Висновки. Значний рівень ризику банківської діяльності обумовлений тим, що банк як специфічний суб'єкт господарської діяльності діє на перетині фінансових, матеріальних та інформаційних потоків суспільства, що визначає необхідність розробки ефективної системи, що послідовно проходить етапи циклічного процесу визначення, оцінки наслідків настання, прийняття та контролю ризиків.

Для досягнення мети повного і своєчасного виявлення ризиків банків аналіз повинен базуватися на комплексному підході, який включає аналіз і прогнозування зовнішнього і внутрішнього середовища. Ключовим завданням під час застосування аналізу є виявлення джерел, причин, встановлення потенційних зон ризиків і їх видів, отримання інформації про структуру, властивості наявних ризиків, визначення факторів ризику й обставин, що приводять до ризикових ситуацій.

Для подолання системних криз і мінімізації пов'язаних з ними втрат необхідне комплексне управління ризиками і внутрішній контроль. У рамках системи комплексного управління банківськими ризиками необхідно встановлювати і удосконалювати системи норм, а також системи відслідковування та нагляду. Показником ефективності системи є виконання встановлених норм, а також результативність негайного реагування на порушення комерційними банками норм у сфері ризиків з метою попередження системних банківських криз.

Упродовж останнього десятиліття значно вдосконалились банківські технології, постійно розширюється спектр банківських послуг. У зв'язку з цим, доцільним напрямком подальших досліджень є вдосконалення методів оцінки та вибору стратегії управління ризиками з врахуванням інноваційної складової банківського розвитку.

Література

1. Банківські операції: Підручник. — 2-ге вид., випр. і доп. / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза. — К.: КНЕУ, 2002. — 476 с.
2. Банковские риски : учебное пособие / кол. авторов под ред. д-ра экон. наук, проф. О. И. Лаврушина и д-ра экон. наук, проф. Н. И. Валенцевой. — М.: КНОРУС, 2007. — 232 с.
3. Вітлінський В. В., Камінський А. Б. Моделювання банківських ризиків у трансформаційній економіці: Навчально-методичні матеріали до курсу «Математичні моделі трансформаційної економіки» / В. В. Вітлінський, А. Б. Камінський. — К.: КНЕУ, 2006. — 56 с.
4. Вовк В. Я., Хмеленко О. В. Кредитування і контроль: Навч. посіб. — К.: Знання, 2008. — 463 с.
5. Дмитренко М. Г., Потлатюк В. С. Кредитування і контроль: Навчально-методичний посібник (у схемах і коментарях)— Кондор, 2009. — 296 с.
6. Иода Е. В., Мешкова Л. Л., Болотина Е. Н. Классификация банковских рисков и их оптимизация / Под общ. ред. проф. Е. В. Иода. 2-е изд., испр., перераб. — Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2002. — 120 с.
7. Ковалев П. П. Некоторые аспекты управления рисками // Деньги и кредит. — 2006. — №1. — С. 47—51.
8. Коваленко В. В. Ризик-менеджмент в системі стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи // Вісник Української академії банківської справи. — 2010. — №1. — С. 26—31.
9. Управління банківськими ризиками: Навч. посіб. / Л. О. Примостка, П. М. Чуб, Г. Т. Карчева та ін.; За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. О. Примостки. — К.: КНЕУ, 2007. — 600 с.

Статтю подано до редакції 15.06.11 р.

УДК: 336.7

А. П. Стрижак,
асистент,
А. С. Фоменко,
магістрант,
кафедра банківських інвестицій,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

АНАЛІЗ РІВНЯ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У статті розглянуто динаміку та проблеми сучасного рівня капіталізації банківської системи. Проведено аналіз діяльності комерційних банків у період фінансово-економічної кризи. Запропоновано шляхи та обґрунтовано необхідність зростання капіталізації комерційних банків.

Ключові слова: капіталізація банківської системи, адекватність капіталу, Базель III, банківська система.

В статье рассмотрена динамика и проблемы современного уровня капитализации банковской системы. Проведен анализ деятельности коммерческих банков в период финансово-экономического кризиса. Предложены пути и обоснована необходимость роста капитализации коммерческих банков.

Ключевые слова: капитализация банковской системы, адекватность капитала, Базель III, банковская система.

The article deals with the dynamics and problems of current level of capitalization of the banking system. The activity of commercial banks during the financial crisis. The ways and the necessity of increasing capitalization of commercial banks.

Keywords: capitalization of the banking system, capital adequacy, Basel III, the banking system.

Актуальність теми. Банки є центральною ланкою кредитно-фінансового механізму, що забезпечує не лише своєчасне отримання коштів суб'єктами господарювання, але й загальні темпи економічного розвитку країни. Одним із складових елементів діяльності банків є його ресурсна база, а саме банківський капітал. Високий рівень капіталізації банківської систем є ознакою стабільної держави, тому розуміння проблем пов'язаних із його ефективним формуванням і доцільним використанням є надзвичайно важливим, особливо в період фінансово-економічної нестабільності в державі. Розробка кожним банком шляхів і джерел ресурсного